

ELIT: UNA PARAULA PERVERSA

Bestiola. De paraules, n'hi ha que són per desqualificar. Un bon exemple és aquest sinònim de la paraula *animal* (*bicho* en castellà). Quan algú parla de travessar un bosc ple de bestioles està evocant un tràngol. Un amant de la naturalesa no s'expressa així. El diccionari arreplega l'accepció pejorativa, encara que, en castellà, se li pot fer la volta i usar la paraula per referir-se afectuosament a un simpàtic nadó.

Pessebre. Hi ha paraules sense maldat ni bondat original però que es poden usar per enfonsar altres conceptes sense pal·liatius. Per exemple: *pessebre*. En la seva primera accepció la paraula designa la menjadora, el recipient on mengen certs animals domèstics com ara les vaques o els cavalls. Però el diccionari arreplega un segon significat que designa la bucòlica reproducció del naixement de Jesucrist, una tradició nadalenca arrelada des que Matteo di Mastrogiudice va fer les primeres figuretes de terrissa en el segle XVI. No obstant això, el dubtós gust de tants i tants pessebres al llarg de la història (figuretes comercialsertes, paper de plata per a l'aigua, farina per a la neu...) ha acabat erosionant la paraula i avui aquesta s'aplica per ridiculitzar certes instal·lacions museogràfiques. Cap diccionari no arreplega encara aquesta tercera accepció. Els museus d'arqueologia, d'història o d'antropologia fan servir, en efecte, certs muntatges escultòrics, generalment en miniatura, per representar una escena de la vida quotidiana. La idea és noble i lícita perquè també ho és la idea de posar el visitant en la pell de les persones que van viure en un altre moment i lloc. No obstant això, amb l'exclamació «Quin pessebre!» hi ha prou per fulminar tot un gènere museogràfic sense destriar graus en la seva bona o mala realització. Ni tan sols els honorables i llegendaris diorames de l'American Museum of Natural History (segle XIX) escapen al poder corrosiu de la parauleta.

Elit. I atenció, perquè també hi ha paraules per desprestigiari drets i deures humans fonamentals. Potser

és difícil de creure, però una sola paraula pot fer trontollar el nucli més essencial de la independència i de la dignitat dels ciutadans. Una certa part mediocre i ubíqua de la humanitat no ha deixat mai de brandar una paraula contra la capacitat de la ment per a comprendre el món... Quina és l'arma-paraula més eficaç contra la ciència, l'art i la revelació intuïtiva? No cal sinó obrir el llibre de la història de la infàmia de la humanitat per qualsevol pàgina per trobar-la. És la paraula *elit*. Comprendre és buscar el que hi ha de comú entre coses diferents i hi ha un element omnipresent en totes les edats negres del coneixement: l'acusació que els seus creadors i divulgadors són elitistes. Si ets

un creador o un difusor de la novetat i escoltes pronunciar prop de tu la paraula *elit*, llavors posa't en guàrdia o surt cames ajudeu-me.

Elit procedeix de la paraula llatina *eligere*. Els que són a l'elit són els elegits, els seleccionats. Un argument repetit *ad nauseam* consisteix a clamar per la fi de les elits amb l'excusa de la igualtat entre els humans. Hi estem d'acord, però hi ha dues maneres de fer-ho: una de fàcil que consisteix a assassinar tots els elegits, l'altra és una mica més difícil i consisteix a afavorir que els triats siguin tots. La sortida perversa és eliminar l'elit pel procediment de reduir-la a

zero, la legítima és suprimir l'elit pel procediment d'eixamplar-la al màxim. La primera és la cultura de consum, un tros de cultura empaquetada només amb estímuls, però amb estímuls que no condueixen cap al coneixement sinó amb estímuls que s'exhaureixen en ells mateixos: és com el cuc clavat en l'ham que mai no arriba a alimentar el peix. És la cultura del *best-seller* i de l'autoajuda. És la no cultura. No hi ha una cultura d'elit i una altra per al poble. La cultura sempre és d'elit i sempre és per a tot el poble. Es tracta, senzillament, d'aconseguir que el poble triat sigui el poble sencer. És això possible? Declaro que es pot divulgar sense que allò que s'ha divulgat sigui una vulgaritat.

JORGE WAGENSBERG

Director científic de la Fundació La Caixa, Barcelona

© Jorge Wagensberg